

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הנושא מדרס, אם מותר לשאת תרומה וקודש

(כ' ב') (שנינו במשנה): הנושא את המדרס (כלי שהזב דרס או ישב עליו), נושא את התרומה (מותר לו לישא תרומה עם המדרס כאחת, כשאינו נוגע בתרומה), אבל לא את הקודש.

(כ"ב ב') קודש מאי טעמא לא? משום מעשה שהיה.

(כ"ג א') דאמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין קודש ממקום למקום, ונפסקה רצועה של סנדלו, ונטלה והניחה על פי חבית, ונפלה לאויר החבית, ונטמאת. באותה שעה אמרו: הנושא את המדרס נושא את התרומה, אבל לא את הקודש.

אי הכי תרומה נמי!

הא מני? רבי חנניה בן עקביא היא, דאמר: לא אסרו אלא בירדן ובספינה, וכמעשה שהיה.

מאי היא? **דתניא**: לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה, ולא יעמוד בצד זה ויזרקם לצד אחר, ולא ישיטם על פני המים, ולא ירכב על גבי בהמה, ולא על גבי חבירו, אלא אם כן היו רגליו נוגעות בקרקע. אבל מעבירן על גבי הגשר ואינו חושש. אחד הירדן ואחד שאר הנהרות. רבי חנניה בן עקביא אומר: לא אסרו אלא בירדן, ובספינה, וכמעשה שהיה.

איבעיא להו:

סנדל טמא (אסור לשאתו עם חבית קודש), סנדל טהור, מהו (האם גזרו אטו סנדל טמא)?

חבית פתוחה (גזרו), חבית סתומה, מהו?

עבר ונשא מהו?

רבי אילא אמר: אם עבר ונשא, טמא.

רבי זירא אמר: עבר ונשא, טהור.

שיטות הראשונים

הנושא את המדרס נושא את התרומה: רש"י כתב שנושא את התרומה בחבית, שאינו נוגע באוירה, דהיינו חבית של חרס שאינה מיטמאה מגבה.¹ **והרמב"ם** כתב שהנושא את המדרס מותר לו לישא עמו תרומה כאחד,² ומשמע אף שהתרומה אינה בכלי.³

¹ וביאר המאירי, שבזה אין לגזור שיכניס את המדרס לאוירו של כלי. אבל בכלי עץ, הואיל ומיטמא מגבו, דבר המצוי הוא שיגע במדרס לגבו של כלי וראוי לגזור אף לתרומה. וכל שכן לפירוש זה שאסור לו לישא את התרומה בלא כלי.

² הואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא תרומה נוגעת במדרס הרי היא טהורה. והתוס' (כ' ב', בד"ה הנושא), הקשו על פירוש רש"י, וכתבו דודאי אפילו יגע באוירה אין לחוש. ומשמע אם כן דסבירא להו כרמב"ם.

³ וכן משמע מדבריו בפירוש המשניות, שכתב 'כגון שיתן את שניהן על דף וישאם'.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

האם לא אסרו אלא כמעשה שהיה: למסקנה, מתניתין רבי חנניה בן עקביא היא, דאמר אין גוזרין אלא כמו המעשה שהיה, ומעשה שהיה בחבית של קודש היה, לפיכך לא גזרו על התרומה. וכן פסק הרמב"ם. אמנם לגבי איסור העברת מי חטאת בספינה, סתם הרמב"ם כתנא קמא, הסובר אחד הירדן ואחד שאר נהרות. וצ"ב.⁴

לא ישא מי חטאת וכו' ולא ירכב על גבי בהמה: כתב המאירי, ולא יוליכם עמו בנהר והוא רוכב על החמור, או על חבירו, אא"כ היו רגליו נוגעות בקרקע; שבכל אויר גזרו. אבל מעבירין על הגשר, הואיל ורגליו נוגעות בקרקע הגשר, ואע"פ שגוף הגשר עומד באויר. ויש מתירים אף ברוכב. וכן הרמב"ם, אף שפסק כתנא קמא, השמיט דין רוכב.⁵

סנדל טהור, חבית סתומה: בעיות דלא איפשיטו, רבינו חננאל⁶ ומאירי פסקו לקולא בכל האיבעיות. והרמב"ם השמיט שתי בעיות אלו.⁷

עבר ונשא: פלוגתא דרבי אילא ורבי זירא, ופסקו רבינו חננאל, הרמב"ם, והמאירי, כרבי זירא, דהואיל ולא נגע בקודש הרי הקודש טהור.⁸

טבילת כלים הנגמרים בטהרה

(שנינו במשנה): כלים הנגמרים בטהרה (שבשעה שנגמרה מלאכתם ונהיו ראויים לקבל טומאה, נזהר שלא ייטמאו), צריכין טבילה לקודש, אבל לא לתרומה.

(כ"ג א') (ומברר) דגמרניהו מאן? אילימא דגמרניהו חבר, למה להו טבילה? אלא דגמרניהו עם הארץ, נגמרין בטהרה קרי להו!?

אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל: לעולם דגמרניהו חבר, ומשום צינורא דעם הארץ (שמא ניתז עליה רוק מפי עם הארץ כשחבר אוחז בו).

(ומברר) דנפל אימת? אילימא מקמי דליגמריה, הא לאו מנא הוא! אלא בתר דגמריה, מיזהר זהיר בהו!

(ומסיק) לעולם מקמיה דגמריה, ודלמא בעידנא דגמריה עדיין לחה היא (טיפת הרוק). ומטמאה משום שמא זב הוא. ובמסכת נדה, נ"ד ב', תנן: הזוב והרוק מטמאים לחים ואין מטמאים יבשים).

טבילה אין צריכים כלים אלו לשימוש בקודש, הערב שמש לא (ומותרים בשימוש מיד).

⁴ וכתב הכסף משנה (הל' אבות הטומאות), שטעמו משום דהכא סתם לן תנא כרבי חנניא בן עקביא והתם (בפ"ט דפרה) סתם לן כת"ק, ויש לנו לומר ראה רבינו (אולי צריך לומר: רבי, ראה ליקוטי הלכות) דבריו של רבי חנניא בן עקביא בנושא את המדרס ודבריו של ת"ק במעביר בנהר, וכדאמרינן בפרה. מקורות: רמב"ם (הל' אבות הטומאות יבג; הל' פרה אדומה יב).
⁵ מקורות: רמב"ם (הל' פרה אדומה יב). מאירי (כ"ג א', ד"ה בית דין הגדול).

⁶ זה לשון רבינו חננאל: ופשטנא בכולן ר' אילא אומר עבר ונשא טמא. ר' זירא אומר כיון שבריא לן שלא נגע טהור. וכיון דמעלות מדרבנן ניהו קיי"ל כל בדרבנן עבדינן כדברי המיקל. עכ"ל. ונראה שיש כמה תיבות חסרות אחרי 'ופשטנא בכולן', שכן מח' האמוראים ודאי מתייחסת רק לבעיא בתרא.

⁷ מקורות: ר"ח (כ"ג א'). רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאה יבג). מאירי (כ"ג א', ד"ה רצועת).

⁸ מקורות: ר"ח (כ"ג א'). רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאה יבג). מאירי (כ"ג א', ד"ה רצועת).

בעושהי"ת
מסכת: חגיגה |
פרק: ג | דף: כ"ג

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

כתב הרמב"ם "כלים הנגמרין בטרהה - אפלו הנה העושה אותן תלמיד חכמים ונזהר בהן, הרי אלו צריכין טבילה לקדש, ואינן צריכין הערב שמש; אבל לתרומה - משתמש בהן בלא טבילה, שהרי נעשו בטרהה. ומפני מה הצריכום טבילה לקדש? גזרה משום רק עם הארץ שיגע בהן בשעת מלאכה ועדין הוא לח אחר שנגמרו."⁹

⁹. מקורות: רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יב,ו).